

versében írta Sopronról: „nekem a Város vagy, léteimet összefogó”. Az 1982-es Soproni Füzetek szerzőinek is – a teljes magyar irodalomban való tájékozódás és nyitottság mellett – ezt a létet összefogó, kötéseket erősítő és jó műveket felnövelő forrást kí-

vánjuk biztos tájékozódási pontul – az előrelépéshez.

(Soproni Füzetek, 1980.)

CSAPODY MIKLÓS

Perben a honért

Baka István: Tűzbe vetett evengélium

Baka István második verseskönyve – hat évvel az első után – utat mutathatna ifjú költőinknek; nem elkerülhetetlen a színvonalromlás az első jelentkezés után. Sajnálatos, hogy ily sokára került az olvasó kezébe, hisz mint a költő mondja 1977 októberében írta e kötetbeli versei közül az utolsót. Így mit sem tudunk meg arról, hol tart ma művészi fejlődésében, a bíráló egy halvaszületett kötetet tart kezében, több éve múlt állapotot érzékelhet, értékelhet csupán; korlátozott érvényű eligazítást nyújthat az olvasónak. Versei könnyű olvashatóságot nyújtanak, azt a – természetesen hamis – képzetet keltik az olvasóban, hogy maga is könnyűszerrel „csinálhatja” ilyesfélét. E hamis képzetet verseinek egyszerű, többnyire jambikus muzsikája táplálja. Eme egyszerűség érett költőre, jelentős mesterségbeli tudásra, nem pedig dilettáns népieskedésre vall. A formai tökélyre irányuló igyekezet nem hagy izzadtságcsöppeket a mű orcáján. Ma, amikor ifjú költőink alig-alig képesek egy épkezláb szonettet létrehozni, nem is csekélység ez! Gazdag képek érlelik nála verssé a szót. Költőnk érezhetően Ady nyomdokain halad, bár nem csak őt idézi meg, hanem Balassit, Vörösmartyt, József Attilát is. Első kötetéhez képest szembetűnő intellektualizmusának elmélyülése. Mélyen átértett felelősségtudat figyelmezteti hivatására, amely talán sorssá válik; költő, nem pedig csörgősípkás bohóc, nem játszadozhat felelőtlenül a szavakkal. Erre tanítja a századeleji óriás; a költő kiválasztott, „észak-fok, titok, idegenség, / Lidérces, messze fény”. Itt kerül távol nemzedéktől, kik árkus papírokat rónak teli énközpontú rejtvényeikkel, bánkódván a közönség értetlenségén, impertinensen inkább, mint emelkedetten. Ha Baka István az átlagot képviselné nem folyna tovább az a folyamat feltartóztathatatlanul, amely már nem

kis ideje tart, s amelynek végpontján a szaktudományok sorsa áll; egy apró kisebbség belülege minden újdonság. Az irodalomnak, s főleg a költészetnek egyre inkább ez a távlata.

Bakát kelet-európai létünk fő kérdései izgatják; nemzet, haza, a népek együvé tartozása. A kötet valószínűleg legsikeresebb darabja, a Bolgárok is e kérdést boncolgatja. Oly emelkedett szavakkal szól a hazaszeretetről, mint csak kevesen:

*„Mint almafa lombjain az ágak,
áttetszenek busomon a bordák,
csüng rajtuk piros almaként
a szívem – tépd le, Magyarország!”*

A magyarságot nem fenyegeti a népek-nemzetek tengerében való eltűnés veszélye, de távolodik, széled népünk a hazától. Mi tart meg mégis népet, nemzetet, s hazát?

*„Mindenség jészületéről
meredsz rám, Krisztus-éjszaka!
Ki téged lát, nem futbat e
kendőnyi országból soba.”*

A tájnak, a kultúrának megtartó ereje van, ott munkál, dolgozik a lelkekben. Nem egymás ellenére, együtt kell kelet-európainak, európainak s embernek lenni, kit a világnak e szegletére vetett ki a sors.

A másik alapkérdés, ami költőnket foglalkoztatja: isten keresése. Végző következtetése sajátos egyénien, magasba emelkedetten cseng, s szomorúan inkább, mint elkekeredetten:

*„Min papírbulladékkal teli réten
ételt keresgélő kutya
futkos pupillám a szemféhéren,
de Istenre nem talál soba.”*

Erényei dacára is hiányt támaszt az olvasóban gondosan munkált költeménye. Újraolvasásra késztet, s a számosabb olvasat érzeteti velünk; a szavak mélyén kevés a gondolati töltés, ez teszi hamar foszlóvá verseit. Egyfajta filozófikusság, aforisztikusság hiatusát sejtjük. Goethe szavaival, „Nach seinem Sinn leben, ist gemein; der Edle strebt nach Ordnung und Gesetz.” Ezt a nemes törekvést ott látjuk Baka István művein, mégis úgy tűnik korunk alapkérdéseinek kimondásához nem áll elegendő erő rendelkezésre, a kép így válik öncéllá, a szép szó beltenyészetté. S talán ezért van, hogy a versbéli zenétől hitelt veszti a szenvedés, fülünk közönyössé válik e nagyszerű muzsikára. Baka István bebizonyította, hogy nem akar és nem is tud „ad normala conventionis” írni, a távolabbi jutáshoz elengedhetetlen volna az elmélyültebb, többrétegűbb mondanivaló, a képek olykor burjánzó tömegének megfigyelmezése, öncéltól eszközözé degradálása. Fellelges volna múlt korok költőit idézni, bizonyosképp arra, hogy a pusztá képp milyen mélyértelmű mondanivalót hordozhat. A Hábórus téli éjszaka Vadászat című szakasza mutatja meg mi lehetne a vers, amely költőntől született; ez a kozmikus vízió a költészet szebb lapjait idézi elénk. A téve-

dés elkerülése miatt; nem várunk mást tőle, mint amire képessége, hajlama indíttatja, csupán azt, hogy teljes valójában nyilatkozzék meg kétségtelenül meglévő tehetsége. Néhány szókapcsolata mesterien pontos és végtelenül eredeti: „síkylo a testem”, „felhők bamba nyája”. A háború iszonytató valóságát apró képekből rakosgatja össze, tárgyilagos míg csak az irracionális csúcát, a végképp felfoghatatlant nem idézi:

„és várták már Betlehem jámbor
barmait a vágóbidak.”

Különös érzéssel tapintja ki, hol kell az értelemnek megálljt parancsolni, s a tisztá intuícóra hagyatkozni. Néhány szóval végtelenül sokat tud elmondani békéről, háborúról, halálról. Finom érzékenységgel ismeri fel a természet csodavilágának minden apró rezdülését. A természetben is, mint mindennél, az emberit, az emberért valót keresi és leli meg. Az emberért vitázik háborúval, hazával, istennel.

Laudanta est tamen voluntas!

(Szépirodalmi, 1981.)

BAY ENDRE

Galéria — vidéken

Modern Magyar Képtár Pécs

Meglepetést, szakmai élénkséget ébresztő kiállítás volt látható ez év tavaszán a Budavári Palotában. Külföldi vendégszereplések után itthon is közönség elé került soha nem volt teljességben a „Nyolcak” és az „Aktivisták” alapvető jelentőségű törekvéseit valóban reprezentáló monstre-kiállítás. A múzeumok és magánosok példás összefogása nyomán számos felfedezésre nyílt lehetőség. A legérzékenyebb tanulsággal mégis az szolgált, hogy az átfogó képet nyújtó anyag jelentős, ha nem jelentősebb része a pécsi Modern Magyar Képtár gyűjteményéből került bemutatásra. Ha még voltak kétségek a mecsekaljai város múzeum-alapító, fejlesztő törekvéseit illetően, azok a csillogó termek fényében, a képeket vizsgáló, katalógusadatokat böngésző elme számára szertefoszlottak. Évtizedek követke-

zetes, a lehetőségekkel okosan gazdálkodó, ügyességet sem kizáró munkája egyedülálló képzőművészeti gyűjteménygyűjtést szorgoskodott össze. Ennek elismerését jelenti a Corvina Kiadó gondozásában megjelent, 252 műtárgyat képből és szöveggel tárgyaló vaskos múzeumismertető.

A vidéki képzőművészeti gyűjtemények a gyökeres fordulat éveit tudhatják maguk mögött. Amíg a sokat vajúdok Nemzeti Galéria az óriássá növekedés, a költőzködés gyötrelmein igyekezett úrrá lenni, addig a megfelelő szellemi és anyagi potenciállal gazdálkodó „ellensúly-városok” határozott lépéseket tettek a XX. századi magyar festészet, szobrászat és grafika teljes vagy részleges, irányzatokat, vagy egyes kiemelkedőnek ítélt életműveket felölelő gyűjtemények megszerzésére. Kezdetben óvatosabban,